

ადგილობრივ დონეზე ახალგაზრდობის საჭიროებებისა და გამოწვევების კვლევა

სენაკის მუნიციპალიტეტი

კვლევის ანგარიში

მომზადებულია კვლევისა და საკონსულტაციო კომპანია „ეისითი“-ს მიერ
სსიპ ახალგაზრდობის სააგენტოსთვის

აგვისტო, 2021
თბილისი

შინაარსი

მოკლე მიმოხილვა.....	3
ძირითადი მიგნებები.....	4
მეთოდოლოგია.....	5
1. კვლევის შედეგები	7
1.1. ახალგაზრდული აქტივობები.....	7
1.2. ჩართულობა და აქტივიზმი	11
1.3. უფლებები	14
1.4. პრობლემები.....	15
1.5. სასურველი აქტივობები	21

მოკლე მიმოხილვა

ახალგაზრდობა საზოგადოების უმნიშვნელოვანესი ნაწილია, რომელმაც ცვლილებებისა და განვითარების პროცესში არა უბრალოდ მონაწილის როლი შეიძლება ითამაშოს, არამედ თავად იქცეს გარდამტეხი პროცესების ინიციატორად. ამდენად, ტრანზფორმაციისა თუ განვითარების პროცესში მნიშვნელოვანია მათი მხარდაჭერა. ეს გულისხმობს, არა უბრალოდ ახალგაზრდებისთვის სხვადასხვა ცოდნისა და უნარის ათვისებისთვის აუცილებელ სერვისებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფას, არამედ ახალგაზრდების უფლებების დაცვას, მათი საჭიროებების შესწავლასა და რეაგირებას, როგორც ადგილობრივ, ისე ცენტრალურ დონეზე. ეს ყველაფერი ერთად ქმნის ხელსაყრელ გარემოს ახალგაზრდების და, შესაბამისად, საზოგადოების განვითარებისთვის.

ახალგაზრდების განვითარების ხელშეწყობა ახალგაზრდობის პოლიტიკის ეფექტიან განხორციელებას გულისხმობს. ახალგაზრდობის პოლიტიკის განვითარების სამართლებრივი ბაზა „საქართველოს ახალგაზრდობის კონცეფციის 2020-2030“-ის ფარგლებში შექმნილია. მისი ერთ-ერთი სტრატეგიული პრიორიტეტის გათვალისწინებით, რომელიც ცენტრალურ და მუნიციპალიტეტების დონეებზე სახელმწიფო ახალგაზრდული პოლიტიკის მართვის სრულყოფას გულისხმობს, ადგილობრივმა მუნიციპალიტეტებმა ხელი უნდა შეუწყონ ახალგაზრდობის პოლიტიკის განხორციელებას ადგილობრივ დონეზე. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია, რომ პოლიტიკამ უპასუხოს ახალგაზრდების საჭიროებებს და შექმნას გარემო, სადაც ახალგაზრდები თავად მიიღებენ მონაწილეობას როგორც მათთვის მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღებაში, ასევე ამ გადაწყვეტილებებისთვის აუცილებელი აქტივობების დაგეგმვა-განხორციელებაში.

მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებადი ახალგაზრდობის პოლიტიკის არსებობისთვის, აუცილებელია ის კვლევას ეფუძნებოდეს. აღნიშნულისთვის „ახალგაზრდობის სააგენტომ“ შეიმუშავა მუნიციპალური ახალგაზრდობის პოლიტიკის განვითარების პროგრამა, რომლის თანახმადაც მხარდაჭერილია კვლევაზე დაფუძნებული ახალგაზრდობის პოლიტიკის დოკუმენტების შექმნა. აღნიშნული კვლევა ამ პროგრამის ნაწილია, რომელიც ჩატარდა ახალგაზრდობის სააგენტოს ინიციატივით და მხარდაჭერით. კვლევა მიზნად ისახავს ახალგაზრდობის საჭიროებებისა და გამოწვევების შესწავლას რეგიონულ და მუნიციპალურ დონეზე.

კვლევა რაოდენობრივი და თვისებრივი მეთოდების გამოყენებით ჩატარდა და დაეფუძნა პირისპირ ინტერვიუებს, სიღრმისეულ ინტერვიუებსა და ფოკუსურ დისკუსიებს. აღნიშნული დოკუმენტი თვისებრივი და რაოდენობრივი კვლევის შედეგების ანგარიშს წარმოადგენს, რომელიც ეფუძნება სენაკის მუნიციპალიტეტში ჩატარებულ 3 სიღრმისეულ ინტერვიუს ძირითად ინფორმანტებთან და 3 ფოკუსურ დისკუსიას ახალგაზრდების სამ ასაკობრივ ჯგუფთან როგორც ქალაქის, ასევე სოფლის ტიპის დასახლებებდიან, ასევე 150 პირისპირ ინტერვიუს 14-29 წლის ახალგაზრდებთან.

ძირითადი მიგნებები

- ახალგაზრდობის მუნიციპალური პროგრამებისა და სერვისების არსებობის შესახებ ახალგაზრდების ინფორმირების მაჩვენებელი მინუციპალიტეტში დაბალია. ათიდან რვა ახალგაზრდამ არ იცის მათი არსებობის შესახებ (79%);
- ახალგაზრდებისთვის დიდ ნაწილს სხვადასხვა სერვისზე აქვს ხელმისაწვდომობა, თუმცა, აღსანიშნავია, რომ არცერთ სერვისზე არ აქვს წვდომა ახალგაზრდების 27%-ს სენაკის მუნიციპალიტეტში;
- ყველაზე სერიოზული გამოწვევა ახალგაზრდებისთვის დასაქმებაა და სწორედ დასაქმების ხელშეწყობა სახელდება განსაკუთრებით მნიშვნელოვან საკითხად (63%);
- პროფესიული და ტექნიკური უნარ-ჩვევების ფლობასთან ერთად, დასაქმებისთვის მნიშვნელოვან ფაქტორად ინგლისური ენის ცოდნა იკვეთება. აღნიშნულზე, ათიდან, სულ მცირე, ორი ახალგაზრდა მაინც მიაღწენს (23%);
- სპორტი/ფიზიკური აქტივობით დაკავება შეფასებულია როგორც მნიშვნელოვანი და ამასთან, სპორტულ წრეებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა განსაკუთრებით მნიშვნელოვნად ჩაითვალია ახალგაზრდების დიდი ნაწილის მიერ (65%). ამასთან, მიუხედავად სპორტი/ფიზიკური აქტივობით დაკავების მნიშვნელოვნად შეფასებისა, ახალგაზრდების დიდი ნაწილი არ არის მისით დაკავებული (80%);
- სპორტულ წრეებზე ხელმისაწვდომობა, სპორტული ინფრასტრუქტურის გამართვა, ასევე ცხოვრების ჯანსაღი წესის პოპულარიზაცია ფასდება, როგორც მნიშვნელოვანი სპორტი/ფიზიკური აქტივობით მეტი ახალგაზრდის დაინტერესებისთვის;
- ახალგაზრდებისთვის დასახლებაში ისეთ სერვისებზე ხელმისაწვდომობის მნიშვნელობა გამოიკვეთა, როგორებიცაა ინგლისური ენის შემსწავლელი კურსები (42%), სივრცეები შეკრებებისთვის (27%) თუ სახელოვნებო/კულტურის წრეები (26%). განსაკუთრებით აღსანიშნავია ბიბლიოთეკაზე ხელმისაწვდომობა მნიშვნელოვნად შეფასება 35%-ის მიერ;
- ახალგაზრდების არ მონაწილეობენ ახალგაზრდებისთვის მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში (99%). ამასთან, 48% მიუთითებს, რომ მათ მუნიციპალიტეტში აქტიური ახალგაზრდების მცირე ჯგუფები არსებობს, რომლებიც ერთდროულად სხვადასხვა აქტივობაში მონაწილეობენ. ასევე, 29% მიუთითებს, რომ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდები არ მონაწილეობენ სამოქალაქო აქტივობებში;
- დაბალი სამოქალაქო ჩართულობის მიზეზებად სამოქალაქო აქტივობის მნიშვნელოვნების გაუცნობიერებლობა, ჩართულობის მექანიზმების შესახებ ინფორმაციის არქონა და, ასევე იმ აქტივობების არდაგეგმვა სახელდება, რომლებშიც შეიძლება მონაწილეობის მიღება;

- ➔ დაბალია ახალგაზრდების მონაწილეობა **მოხალისეობრივ საქმიანობაში**. მსგავს აქტივობაში მონაწილეობის გამოცდილება არ აქვს ბოლო 1-2 წლის მანძილზე 81%-ს. ახალგაზრდები აღნიშნულის მთავარ მიზეზებად ასახელებენ იმას, რომ არ სმენიათ მსგავსი აქტივობების შესახებ, ვერ მოიცალეს ან არ ქონდათ სურვილი;
- ➔ დაბალია ახალგაზრდების მონაწილეობა სხვადასხვა **სამოქალაქო აქტივობაშიც**. მსგავსი გამოცდილების არარსებობას ბოლო 1-2 წლის მანძილზე 82% აფიქსირებს. აქაც მთავარ მიზეზებად სურვილისა და დროის არქონა დასახელდა; ასევე ის, რომ არ სმენიათ დაგეგმილი აქტივობების შესახებ;
- ➔ ახალგაზრდებისთვის ყველა მუნიციპალიტეტში ყველაზე ნაკლებად ღირებულია იყვნენ **პოლიტიკურად ჩართულები** და მათი მნიშვნელოვანი ნაწილი **პოლიტიკით საერთოდ არ არის დაინტერესებული** (71%);
- ➔ ახალგაზრდების 16%-ს უჭირს დაასახელოს ერთი **უფლება** მაინც, რომელიც სმენია. ამის მიუხედავად, 87% მიიჩნევს, რომ მათი უფლებები დაცულია;
- ➔ როგორც შიდა, ასევე გარე **მიგრაციის** განზრახვა დაბალია. 77% არ ფიქრობს შიდა მიგრაციაზე და 83% არ ფიქრობს გარე მიგრაციაზე უახლოესი 2-3 წლის მანძილზე. მათი მთავარი მოტივაცია კი, ვინც ამგვარ განზრახვებს აფიქსირებს, დასაქმების უკეთეს შესაძლებლობებს. უკეთეს განათლებაზე ხელმისაწვდომობასა და უკეთესი ცხოვრების პირობებს უკავშირდება როგორც შიდა, ასევე გარე მიგრაციის შემთხვევაში;
- ➔ **საკუთარი ცხოვრებით კმაყოფილება** ამ ეტაპზე, ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით, საშუალოზე მაღალია და 5.8 ქულას შეადგენს მაქსიმალური 7-დან;
- ➔ **უახლოესი 10 წლის პერსპექტივაში**, როგორც ქვეყნის, ასევე საკუთარი მუნიციპალიტეტისა და პირადად მათი სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასება მეტ-ნაკლებად დადებითია ამასთან, პირადად საკუთარი სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის უკეთესობისკენ ცვლილების მოლოდინი უფრო მაღალია (81%), ვიდრე მუნიციპალიტეტისა (48%) თუ ქვეყნის (54%) შემთხვევაში.

მეთოდოლოგია

კვლევის **მიზანია** შეისწავლოს ახალგაზრდობის უფლებები, საჭიროებები, გამოწვევები და ინტერესები ადგილობრივ დონეზე.

აღნიშნულის შესასწავლად განისაზღვრა კვლევის შემდეგი ამოცანები:

- ➔ ახალგაზრდების საჭიროებებისა და გამოწვევების იდენტიფიცირება;
- ➔ ახალგაზრდების ინტერესების, მოტივაციისა და მოლოდინების იდენტიფიცირება;
- ➔ გამოწვევების იდენტიფიცირება, რომლებიც არსებობს ადამიანის უფლებების რეალიზების თვალსაზრისით;
- ➔ იმ შესაძლებლობების იდენტიფიცირება, რომელთა გაფართოებაც გაამჯობესებდა სხვადასხვა აქტორის მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას.

პროექტის მიზნებისა და ამოცანების გათვალისწინებით, შემუშავდა კვლევის მიდგომა, რომელიც ითვალისწინებს (1) რაოდენობრივი და (2) თვისებრივი კვლევის ჩატარებას.

რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში გამოყენებული იყო პირისპირ ინტერვიუს ტექნიკა და სენაკის მუნიციპალიტეტში გამოიკითხა 150 ახალგაზრდა. თვისებრივი კომპონენტის ფარგლებში გამოყენებული იყო ფოკუსური ჯგუფის და სიღრმისეული ინტერვიუების ტექნიკები. სულ სენაკის მუნიციპალიტეტში ჩატარდა 3 ფოკუსური დისკუსია და 4 სიღრმისეული ინტერვიუ. *ფოკუსური ჯგუფებში* რესპონდენტების შერჩევისას გათვალისწინებული იყო შემდეგი კრიტერიუმები: ასაკი (14-17, 18-23, 24-29 წლის ჯგუფები); სქესი; დასახლების ტიპი (ქალაქი/სოფელი); განათლება; სამუშაო გამოცდილება; სოციალური ჯგუფი (სოციალურად დაუცველი, შშმ პირი).

რაც შეეხება *სიღრმისეულ ინტერვიუებს*, ისინი ჩატარდა ძირითად ინფორმანტებთან,¹ რომელთაგან ერთი წარმოადგენდა ადგილობრივ თვითმმართველობას. კერძოდ, რესპონდენტი, რომელიც მუნიციპალიტეტის მერიაში ახალგაზრდობის საკითხებზე პასუხისმგებელი. ორი ინტერვიუ კი ჩატარდა ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან.

Covid 19-ის გავრცელების გამო სიღრმისეული ინტერვიუები და ფოკუსური დისკუსიები ჩატარდა ონლაინ რესპონდენტისთვის მისაღებ დროსა და ონლაინ პლატფორმის გამოყენებით.

ცხრილი # 1. კვლევის დიზაინი

კვლევის დიზაინი

¹ ძირითადი ინფორმანტი - პირი, რომელიც სიღრმისეული ინტერვიუსთვის მიზნობრივად შერჩეული და წარმომადგენს კვლევის საკითხთან დაკავშირებით ყველაზე გაცნობიერებული ადამიანების ჯგუფს.

ტექნიკა	ფოკუსური ჯგუფი	სიღრმისეული ინტერვიუ	პირისპირ ინტერვიუ
სამიზნე ჯგუფი	14-29 წლის ახალგაზრდები: 1. 14-17 წელი 2. 18-23 წელი 3. 24-29 წელი	1. ახალგაზრდობის საკითხებზე პასუხისმგებელი პირი ადგილობრივ მუნიციპალიტეტში (1 ინტერვიუ) 2. სამოქალაქო სექტორის (არასამთავრობო) წარმომადგენელი, რომელიც მუშაობას ახალგაზრდობის საკითხებზე (2 ინტერვიუ)	14-29 წლის ახალგაზრდები
რაოდენობა	3	4	150
კვლევის არეალი	სენაკის მუნიციპალიტეტი		
შერჩევის მეთოდი	მიზნობრივი	მიზნობრივი	შემთხვევითი
დისკუსიის ხანგრძლივობა	1.5-2 საათი	30-40 წუთი	45-50 წუთი

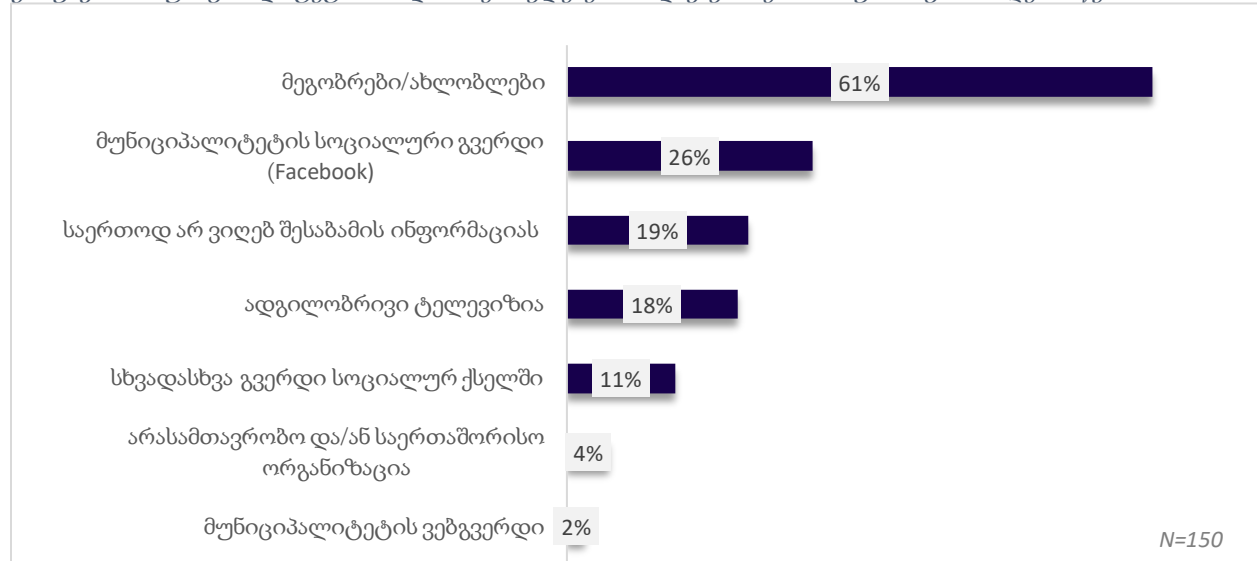
დოკუმენტში წარმოდგენილი კვლევის თვისებრივი კომპონენტების შედეგად მიღებული მონაცემების ანალიზი. კვლევის შედეგები გამოყენებული იქნება დაინტერესებული მხარეების მიერ სამომავლო აქტივობების დასაგეგმად.

1. კვლევის შედეგები

1.1. ახალგაზრდული აქტივობები

სენაკის მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდები ინფორმაციას საკუთარ მუნიციპალიტეტში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით მეგობრების/ახლობლებისგან (61%) იღებენ. მეოთხედისთვის ინფორმაციის მიღების ძირითად წყაროს მუნიციპალიტეტის სოციალური ქსელი (26%) წარმოადგენს, მეხუთედი კი აღმოჩნდა, რომ საერთოდ არ იღებს შესაბამის ინფორმაციას (19%). ამასთან, საგულისხმოა, რომ ასევე მეოთხედისთვის ინფორმაციის ძირითადი წყარო ადგილობრივი ტელევიზიაა.

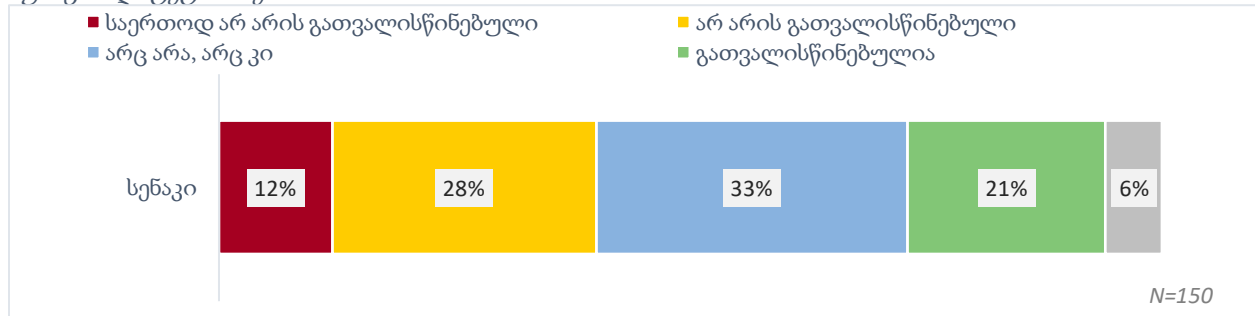
გრაფიკი # 1. მუნიციპალიტეტში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით ინფორმაციის მიღების წყარო

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ გამოკითხულთა უმრავლესობას აქვს კომპიუტერზე წვდომა სახლში (62%) თუ სახლს გარეთ (2%) ან როგორც სახლში, ისე გარეთ (3%). თუმცა, აქვე ხაზგასასმელია, რომ არც სახლში და არც გარეთ კომპიუტერზე წვდომა არ აქვს გამოკითხულთა 32%-ს. რაც შეეხება ინტერნეტს, დღეში რამდენიმე საათს უთმობს მას გამოკითხულთა აბსოლუტური უმრავლესობა (90%) და ასევე უმრავლესობა მას სოციალურ ქსელ ფეისბუქისთვის (77%) იყენებს.

რაც შეეხება იმას, თუ რამდენადაა მათი მსგავსი ახალგაზრდების ინტერესები გათვალისწინებული ადგილობრივ დონეზე, რაოდენობრივი კვლევის მონაწილეები ამას უფრო ნეგატიურად აფასებენ, ვიდრე დადებითად. მართალია, ნეიტრალურად განწყობილთა რაოდენობა 33%-ია, მაგრამ მათი რიცხვი, ვინც თვლის, რომ მათნაირი ახალგაზრდების ინტერესები გათვალისწინებული ადგილობრივ დონეზე 21%-ია, მაშინ როდესაც მათი რიცხვი, ვინც ფიქრობს, რომ არ არის გათვალისწინებული ინტერესები 28%-ია და ამასთან, 12% ფიქრობს, რომ საერთოდ არ არის ადგილობრივ დონეზე მათნაირი ახალგაზრდების ინტერესები გათვალისწინებული.

გრაფიკი # 2. შეფასება, გათვალისწინებულია თუ არა რესპონდენტების მსგავსი ახალგაზრდების ინტერესები მუნიციპალიტეტის მიერ

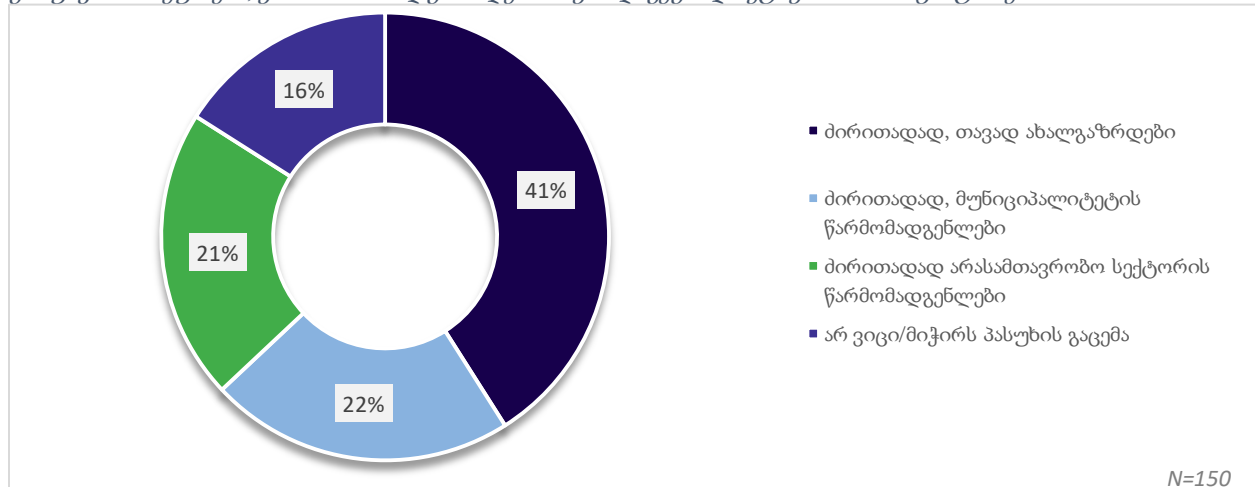

თუ თვისებრივი კვლევის შედეგებს ვნახავთ, აქტივობებს, რომლებიც მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდობის მიმართულებით ტარდება, კვლევის მონაწილეები ნაკლებად იხსენებენ. ამასთან, უფროსი ასაკის ახალგაზრდებთან აღინიშნა, რომ მუნიციპალიტეტში შესაძლებელია ტარდება კიდევ აქტივობები, მაგრამ ისინი ძირითადად *სკოლის ასაკის* ახალგაზრდებზეა ორიენტირებული. ასევე გაჟღერდა, რომ *სოფლის ტიპის* დასახლებებამდე ინფორმაცია აქტივობების თაობაზე არ აღწევს და ეს გამოწვევაა, მათ შორის, სკოლის ასაკის ახალგაზრდებისთვისაც. რაც შეეხება აქტივობებს, რომლებიც ახალგაზრდობის მიმართულებით იგეგმება და რომლებიც ძირითადად სწორედ სკოლის ასაკის ახალგაზრდებმა გაიხსენეს, გულისხმობს ინტელექტუალურ თამაშებს; გარემოსდაცვით კონკურსს, კერძოდ, ნიკო კეცხოველის სახელობის პრემიას; დებატების კონკურსს; ებრაელთა მემკვიდრეობის დაცვის დღეს; იუნესკოს ეგიდით ჩატარებულ ძეგლთა დაცვასთან დაკავშირებულ პროექტებს. ასევე აღინიშნა სპორტული აქტივობები და ე.წ. „ფერების ფესტივალი“, რომლის ბენეფიციარიც არა მხოლოდ ახალგაზრდა შეიძლება იყოს.

თუ კვლევის მონაწილე ახალგაზრდების შეფასებებს გავითვალისწინებთ, აქტივობები, რომლებიც იგეგმება ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ, არ პასუხობს მათ საჭიროებებს, რაც ეხმიანება რაოდენობრივი კვლევის შედეგებსაც. ის, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ ახალგაზრდობის მიმართულებით დაგეგმილი იშვიათი აქტივობებიც არ პასუხობს ახალგაზრდების ინტერესებს ხაზგასმული იყო კვლევის მონაწილე არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენელთა მიერაც.

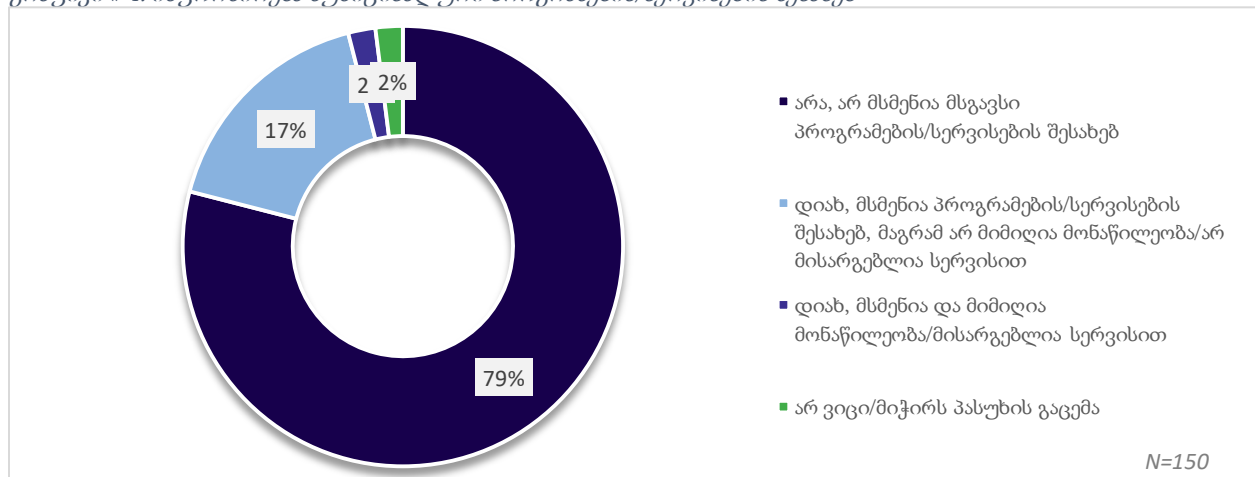
რაც შეეხება იმას, თუ რამდენად გამოდიან ახალგაზრდები ინიციატივებით, აქაც ამგვარი პრაქტიკის არსებობაზე სკოლის ასაკის ახალგაზრდებმა ისაუბრეს. რაოდენობრივი კვლევის მონაწილეთა დიდი ნაწილის შეფასებითაც, აქტივობათა ინიციატორები თავად ახალგაზრდები არიან (41%). თუმცა, მეხუთედი ინიციატორებად ადგილობრივ თვითმმართველობასა და (22%) და არასამთავრობო სექტორს (21%) ასახელებს.

გრაფიკი # 3. შეფასება, ვინ არიან ახალგაზრდებისთვის დაგეგმილ აქტივობათა ინიციატორები

ახალგაზრდებს ასევე დაესვათ კითხვა იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად სმენიათ იმ პროგრამებისა და სერვისების შესახებ, რომელთაც მუნიციპალიტეტი სთავაზობს ახალგაზრდებს და აღმოჩნდა, რომ აბსოლუტური უმრავლესობა მსგავს ინფორმაციას არ ფლობს (79%). 17%-ს შეადგენს მათი რაოდენობა, ვისაც სმენია მათ შესახებ, თუმცა არც მონაწილეობა მიუღია და არც რომელიმე სერვისით უსარგებლია.

გრაფიკი # 4. ინფორმირება მუნიციპალური პროგრამების/სერვისების შესახებ

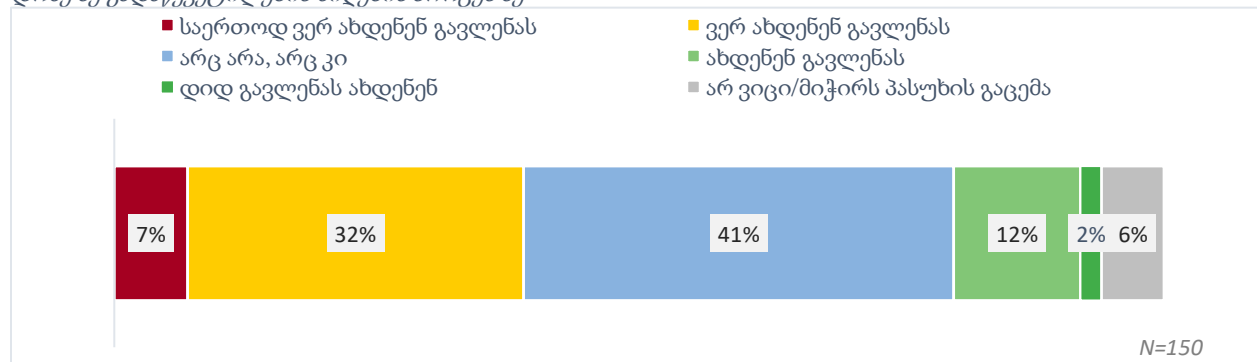
ამგვარად, შესაბამისი ინფორმაციის მიწოდება ახალგაზრდების უმნიშვნელოვანესია. აღნიშნულისთვის, სოციალურ ქსელთან ერთად, ადგილობრივი ტელევიზიის გამოყენებაც მნიშვნელოვანია მუნიციპალიტეტში. თუმცა, რადგან ინფორმაციის მიღების წყარო ძირითადად სოციალური წრეა, არსებითია ისეთ ახალგაზრდებამდე ინფორმაციის მიტანა, ვინც შემდეგ მას საკუთარ რეფერენტულ ჯგუფში გაავრცელებს.

1.2. ჩართულობა და აქტივიზმი

კვლევის შედეგების თანახმად, ახალგაზრდების სხვადასხვა პროცესში მონაწილეობა იშვიათ ხასიათს ატარებს. ჩართულობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში რომ დაბალია, ამაზე ახალგაზრდების ყველა ასაკობრივ ჯგუფშიც მიუთითებენ და ძირითად ინფორმანტებთანაც.

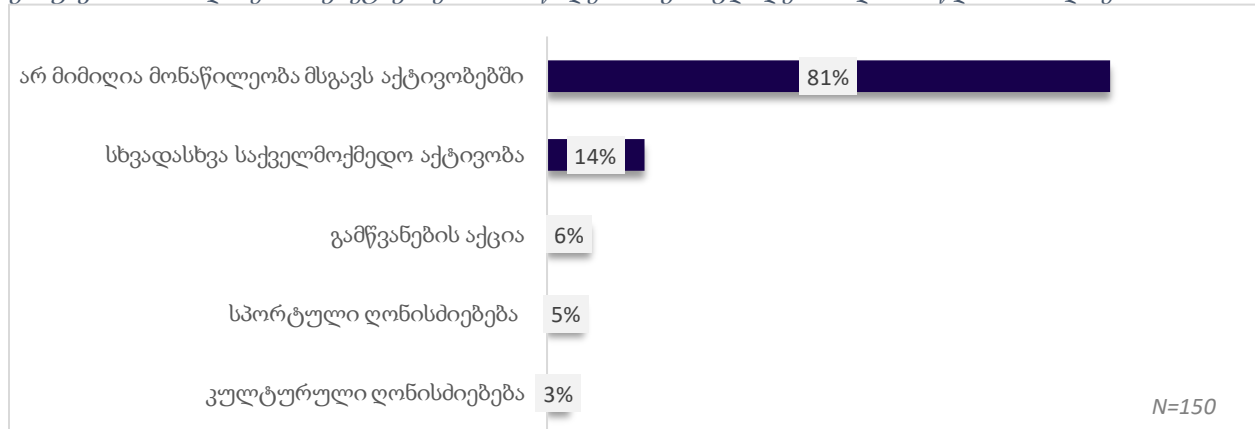
რაოდენობრივი კვლევის შედეგებიც მოწმობს, რომ ეს მაჩვენებელი დაბალია. სენაკის მუნიციპალიტეტში მხოლოდ 14%-მა თქვა, რომ ადგილობრივ დონეზე გადაწყვეტილების მიღებაზე ახალგაზრდები ახდენენ გავლენას. 32%-ის შეფასებით კი, ისინი გადაწყვეტილების მიღებაზე ვერ ახდენენ გავლენას, 7%-ის შეფასებით კი, საერთოდ ვერ ახდენენ გავლენას. საგულისხმოა, რომ ბოლო 1-2 წლის გათვალისწინებით რაიმე გადაწყვეტილების მიღებაში მონაწილეობის მაჩვენებელი მუნიციპალიტეტში არ ფიქსირდება (1%).

გრაფიკი # 5. შეფასება, რამდენად ახდენენ რესპონდენტთა მსგავსი ახალგაზრდები გავლენას ადგილობრივ დონეზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე

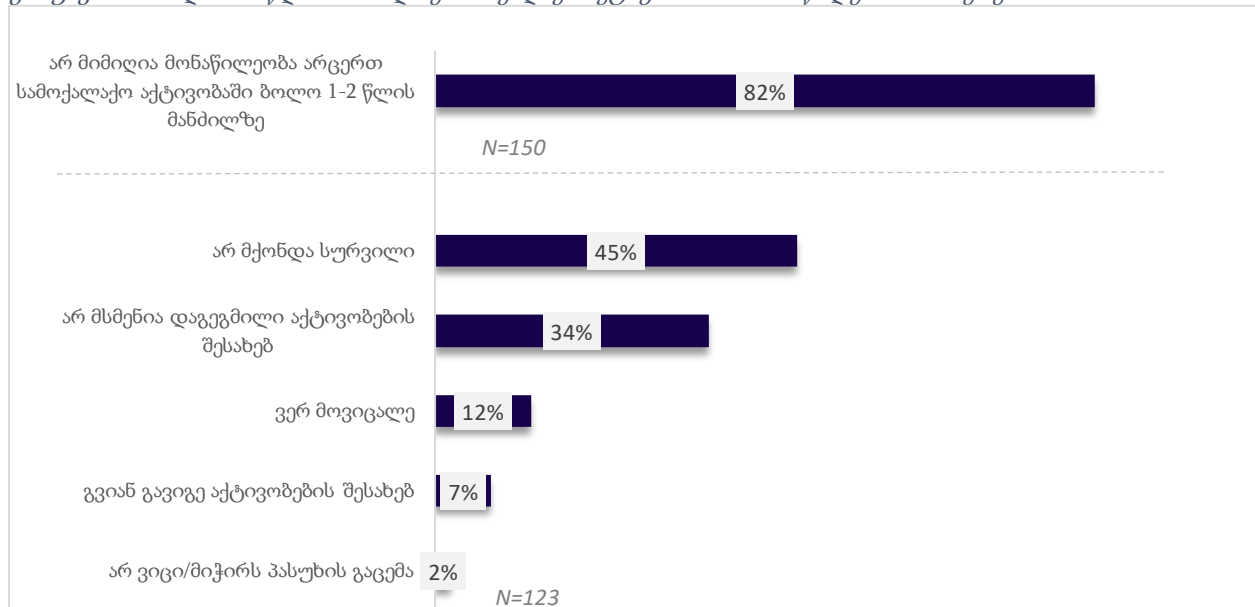
მართალია, მოხალისეობრივ აქტივობებში ახალგაზრდების მონაწილეობა მნიშვნელოვნად/ძალიან მნიშვნელოვნად ფასდება აბსოლუტური უმრავლესობის მიერ (82%), მაგრამ მსგავს აქტივობებში ბოლო 1-2 წლის მანძილზე მონაწილეობის გამოცდილება არ აქვს ასევე უმრავლესობას (82%). ყველაზე მეტს, 14%-ს კი სხვადასხვა საქველმოქმედო აქციაში მიუღია მონაწილეობა. საგულისხმოა, რომ მთავარ მიზეზად მოხალისეობრივ აქტივობაში ჩაურთველობის ის სახელდება, რომ ახალგაზრდებს არ სმენიათ დაგეგმილი აქტივობების შესახებ (45%). მესამედის თქმით, არ ჰქონდა ამის სურვილი (30%), მეხუთედი კი დროის უქონლობას ასახელებს მიზეზად (18%).

გრაფიკი # 6. მოხალისეობრივ აქტივობებში მონაწილეობის გამოცდილება ბოლო 1-2 წლის მანძილზე

სხვადასხვა პროცესში ჩართულობაც რომ მნიშვნელოვანია ამასაც უმრავლესობა ადასტურებს (81%), თუმცა, სამოქალაქო აქტივობაში ბოლო 1-2 წლის მანძილზე მონაწილეობის გამოცდილება ასევე აბსოლუტურ უმრავლესობას არ აქვს (82%), ყველაზე მეტმა კი (10%), აზრი ონლაინ სივრცეში გამოხატა. რაც შეეხება მიზეზებს, აღმოჩნდა, რომ ამის მთავარი მიზეზი სურვილის არქონა (45%), ასევე ის არის, რომ მათ არ სმენიათ დაგეგმილი აქტივობების შესახებ (34%).

გრაფიკი # 7. ბოლო 1-2 წლის მანძილზე სამოქალაქო აქტივობაში არმონაწილეობის მიზეზები

რაც შეეხება იმას, თუ როგორია ახალგაზრდების აქტივობა ზოგადად, აქ გამოიკვეთა, რომ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების პატარა ჯგუფია აქტიური, რომელიც მონაწილეობს სხვადასხვა სამოქალაქო აქტივობაში (48%). ამასთან საგულისხმოა, რომ მესამედის

შეფასებით, ახალგაზრდები მათ მუნიციპალიტეტში არ მონაწილეობენ სამოქალაქო აქტივობებში (29%).

გრაფიკი # 8. შეფასება ახალგაზრდების სამოქალაქო აქტივობის შესახებ მუნიციპალიტეტში

აღნიშნულის მიზეზად ყველაზე მეტი რესპონდენტი იმას ასახელებს, რომ ახალგაზრდებს ნაკლებად აქვთ გაცნობიერებული სამოქალაქო აქტივიზმის მნიშვნელობა (49%). ამასთან, მეხუთედი მიუთითებს, რომ ახალგაზრდებმა არ იციან, როგორც ჩაერთონ აქტივობაში (21%) და ამდენივე მიზეზად ასახელებს იმას, რომ მუნიციპალიტეტში შესაბამისი აქტივობები არ იგეგმება (22%).

თუ თვისებრივი კვლევის შედეგებს ვნახავთ, აქაც ხაზგასმული იყო ახალგაზრდების დაბალი ჩართულობა. ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლის შეფასებით, ჩართულობის დაბალ მაჩვენებელს ორი მთავარი მიზეზი აქვს: ერთი, ის, რომ ახალგაზრდებს არ აინტერესებთ ჩართულობა, რაც საკითხის მნიშვნელობის გაუცნობიერებლობით შეიძლება აიხსნას. და მეორე მიზეზი მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების სიმწირეა. საკითხის მნიშვნელობის გაუცნობიერებლობა, ამასთან, ნიჰილიზმი და არაინფორმირებულობა კონკრეტული მექანიზმების თაობაზე არის ის მიზეზები, რითიც აიხსნება ახალგაზრდების პროცესებში დაბალი ჩართულობა კვლევის მონაწილე არასამთავრობო სექტორის მიერ.

რაც შეეხება თავად ახალგაზრდებს, ჩართულობის მაგალითებად სკოლის ასაკის ახალგაზრდებს ძირითადად გარემოსდაცვითი აქტივობები და ტრენინგების ორგანიზება მოჰყავთ, რაშიც მონაწილეობის გამოცდილებასაც აფიქსირებენ. აქვე ისიც აღსანიშნავია, რომ ამ აქტივობებზე საუბრისას აპელირება კეთდებოდა სკოლაზე და მის აქტიურობაზე. შესაბამისად, შეიძლება ჩაითვალოს, რომ როგორც სამოქალაქო აქტივიზმის მნიშვნელობის გაცნობიერების, ასევე მისი არსის ცოდნის თვალსაზრისით გამოწვევებია. ამასთან, უშუალოდ

აქტივიზმის მაგალითები კონკრეტულ სკოლაზე და მის აქტიურობაზე დამოკიდებული და არ ეხება ახალგაზრდების დიდ ჯგუფს, მეტიც, არც სკოლების დიდ ნაწილს.

ჩართულობის კონტექსტში ისიც აღსანიშნავია, რომ გამოკითხულთა 71% არ არის დაინტერესებული პოლიტიკის სარეთოდ და ყველაზე ნაკლებად ღირებულიც ის არის, რომ იყვნენ პოლიტიკურად ჩართულები (3.9 ქულა მაქსიმალური 7 ქულიდან)). ღირებულების კონტექსტში ისიც საგულისხმოა, რომ ყველაზე მნიშვნელოვან სამ ღირებულებას ახალგაზრდებისთვის წარმოადგენს კარგი მეგობრებისა (6.8 ქულა) და სანდო მეუღლის/პარტნიორის (6.8 ქულა) ყოლა, ასევე ღვთის რწმენა (6.8 ქულა).

ჩართულობის გასაზრდელად ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან მექანიზმად ცნობიერების ამაღლება და შემდეგ უკვე შესაბამისი აქტივობების დაგეგმვა და მათში ახალგაზრდების ჩართვაა იკვეთება არსებითად როგორც თვისებრივი, ასევე რაოდენობრივი კვლევის შედეგებით. შესაბამისად, ამ მიმართულებით რელევანტური აქტივობების დაგეგმვა აუცილებელია.

1.3. უფლებები

კვლევის მონაწილე როგორც ფოკუსური დისკუსიების მონაწილეებმა, ასევე ძირითადად ინფორმანტებმა შეაფასეს, თუ რამდენადაა დაცული ახალგაზრდების უფლებები სენაკის მუნიციპალიტეტში. უნდა აღინიშნოს, რომ ახალგაზრდების უფლებების დარღვევაზე კვლევის მონაწილეებს არ უსაბრიათ. გამოკითხულთა 87%-იც თვლის, რომ მათი უფლებები დაცულია. აქ საგულისხმოა ის, რომ გამოკითხულთა 16%-ს არ სმენია არცერთი უფლების შესახებ. ყველაზე მეტს კი ისეთი უფლებების შესახებ სმენია, როგორებიცაა თანასწორობის უფლება (49%). ასევე, სიცოცხლის უფლების შესახებ სმენია 34%-ს.

აქვე აღსანიშნავია, რომ რაოდენობრივი კვლევის მონაწილეების აბსოლუტური უმრავლესობა (ათიდან ცხრა გამოკითხული სულ მცირე) აცხადებს, რომ სხვადასხვა ნიშნით დისკრიმინაციის გამოცდილება არ ჰქონია. თუმცა დისკუსიებზე მაინც აღინიშნა დისკრიმინაციის შემთხვევები, როგორც *ეკონომიკური, ასევე ასაკის ნიშნით*. ეს უკანასკნელი გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვაზე მიუთითებს, რამდენადაც საუბარი ეხება ახალგაზრდა ასაკის გამო საკუთარი აზრის გამოხატვისგან თავშეკავებისკენ მოწოდებებს („როდესაც შენს აზრს აფიქსირებ, ავტომატურად უფროს თაობას ჰგონია, რომ “ტლიკინებ” და ამის უფლება არ გაქვს“).

დისკრიმინაციაზე სკოლის ასაკის ახალგაზრდებმა გაამხვილეს ყურადღება და ისაუბრეს ბუღინგზე სხვადასხვა ნიშნით. სწორედ ბუღინგის არსებობის და მასთან დაკავშირებულ სტრესებთან გამკლავების გამო სკოლის ასაკის ახალგაზრდებთან აღინიშნა, რომ აუცილებელია სკოლებში ფსიქოლოგების არსებობა.

უფლებების დარღვევის კონტექსტში აღსანიშნავია, რომ ახალგაზრდების უფლებების დარღვევაზე ან რაიმე განსაკუთრებულ გამოწვევებზე ამ თვალსაზრისით ნაკლებად გაუსვეს ხაზი როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობის, ასევე არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლებმა. თუმცა, რაც აღინიშნა უფლებების ნაწილში ის არის, რომ ირღვევა ახალგაზრდების უფლება იმით, რომ ახალგაზრდების აზრი ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებში არ არის გათვალისწინებული. ასევე, ირღვევა ხარისხიანი განათლების მიღების უფლება და აქ, განსაკუთრებული გამოწვევებია ახალგაზრდებისთვის სოფლის ტიპის დასახლებებიდან, რომელთაც სერიოზული პრობლემები აქვთ საგზაო თუ სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურასა და ინტერნეტთან ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით.

1.4. პრობლემები

პრობლემებს შორის, რომლებზეც ისაუბრეს კვლევის ფარგლებში ახალგაზრდებმა გამოიკვეთა *სივრცეების არარსებობა* როგორც გართობის, ასევე შეკრებისთვის, სადაც ახალგაზრდები შეძლებენ დისკუსიების გამართვას, აზრების გაცვლას და იდეების გენერირებას. ამგვარი სივრცეების არარსებობაზე მეტად პრობლემურად უფროსი ასაკის ახალგაზრდებმა უბრალოდ გასართობის სივრცეების არარსებობაზე გაამხვილეს ყურადღება. კვლევის მონაწილე ძირითადი ინფორმანტების მიერაც გამახვილდა ყურადღება მუნიციპალიტეტში გართობისა და შეკრებებისთვის სივრცეების არარსებობაზე.

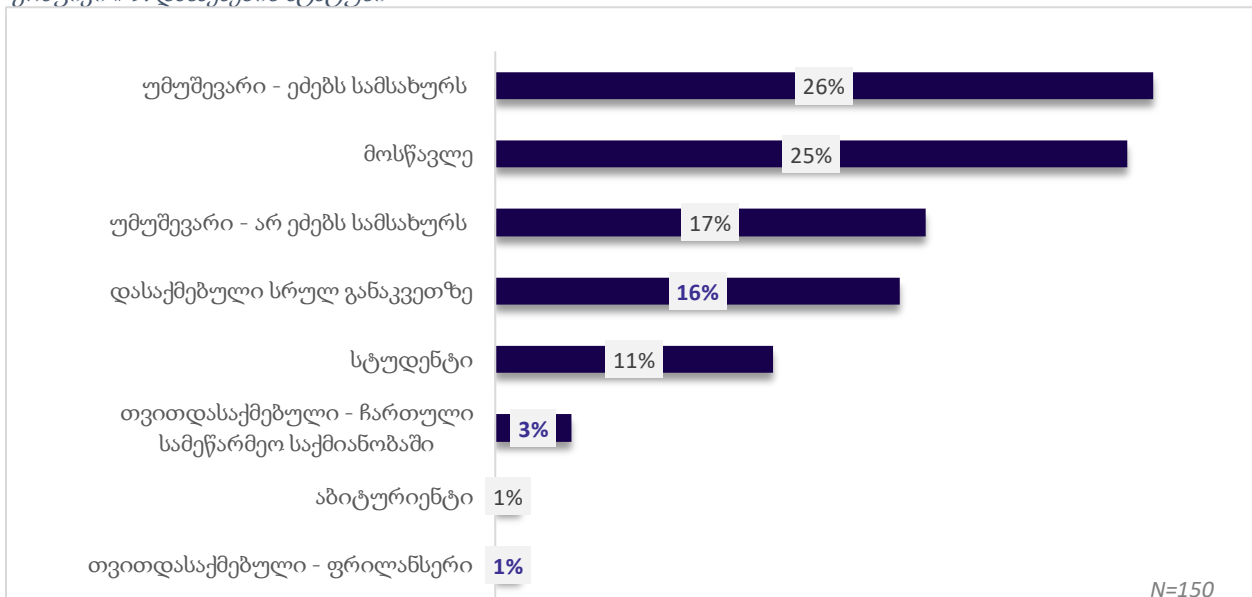
ადგილზე არსებულ პრობლემებზე საუბრისას, უფროსი ასაკის ახალგაზრდებმა ასევე ყურადღება გაამახვილეს *საგზაო ინფრასტრუქტურასთან* დაკავშირებულ პრობლემაზე, რაც დღის წესრიგში დგას ახალგაზრდებისთვის სოფლის ტიპის დასახლებებიდან. ამ პრობლემაზე ყურადღება ასევე გამახვილდა კვლევის მონაწილე არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლის მიერაც, რომელმაც, საგზაო ინფრასტრუქტურასთან ერთად, ხაზი გაუსვა *ტრანსპორტსა და ინტერნეტზე დაბალ ხელმისაწვდომობას* მუნიციპალიტეტის რიგი სოფლებისთვის.

კიდევ ერთ პრობლემად ახალგაზრდებმა ბიბლიოთეკასთან დაკავშირებული გამოწვევები აღნიშნეს. ყურადღება არ გამახვილებულა იმაზე, რომ ბიბლიოთეკები არ არსებობს. აქ ისიც აღსანიშნავია, რომ დასახლებაში ბიბლიოთეკის არსებობას გამოკითხულთა 37%-იც მიუთითებს. თუმცა, რაც გამოწვევად იკვეთება ამ თვალსაზრისით ის არის, რომ ბიბლიოთეკა საჭიროებს განახლებას როგორც შენობის თვალსაზრისით, ასევე წიგნადი ფონდის თვალსაზრისითაც.

დასაქმება

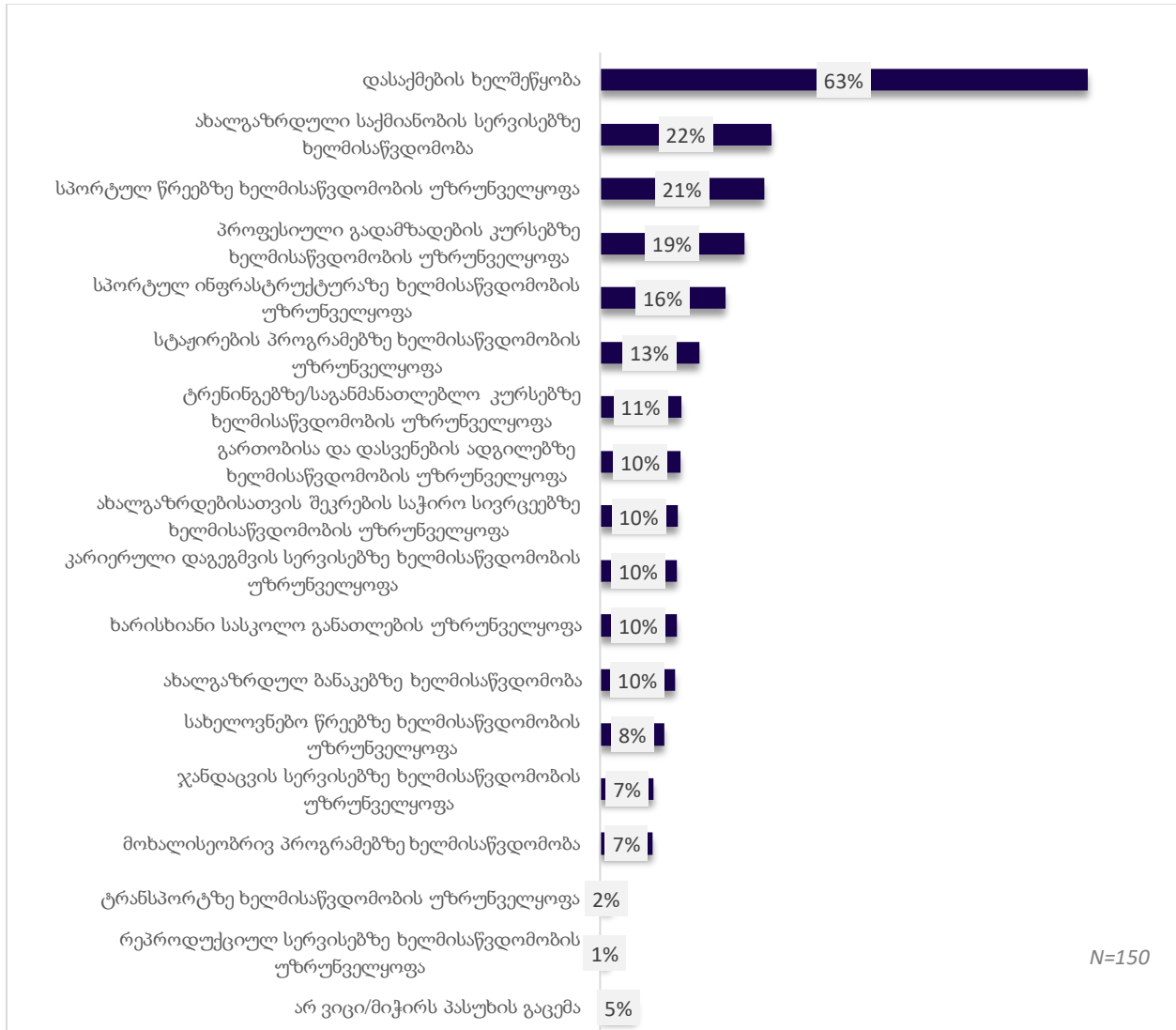
თუ რესპონდენტთა სამუშაო სტატუსს ვნახავთ, სრულ განაკვეთზე დასაქმებულთა წილი 16%-ია. მინიმალურია თვითდასაქმებულთა წილი (4%). რაც შეეხება ახალგაზრდებს, რომლების უმუშევრები არიან და არ ეძებენ სამსახურს, მათი რაოდენობა 17%, სამუშაოს მაძიებელთა რაოდენობა კი - 26%-ია.

გრაფიკი # 9. დასაქმების სტატუსი

თუ თვისებრივი კვლევის შედეგებს გავითვალისწინებთ, უფროსი ასაკის ახალგაზრდებთან ისეთი პრობლემა განსაკუთრებით აქტუალური, როგორიც უმუშევრობაა, რაც არ არის მოლოდინი იმის გათვალისწინებით, რომ უმთავრესი პრობლემა, რომლის მოგვარებაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მუნიციპალიტეტში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის დასაქმებაა (65%). ამასთან, 14% თვლის, რომ მათ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდებისთვის დასაქმება ძალიან რთულია, 65%-ის შეფასებით კი - რთული.

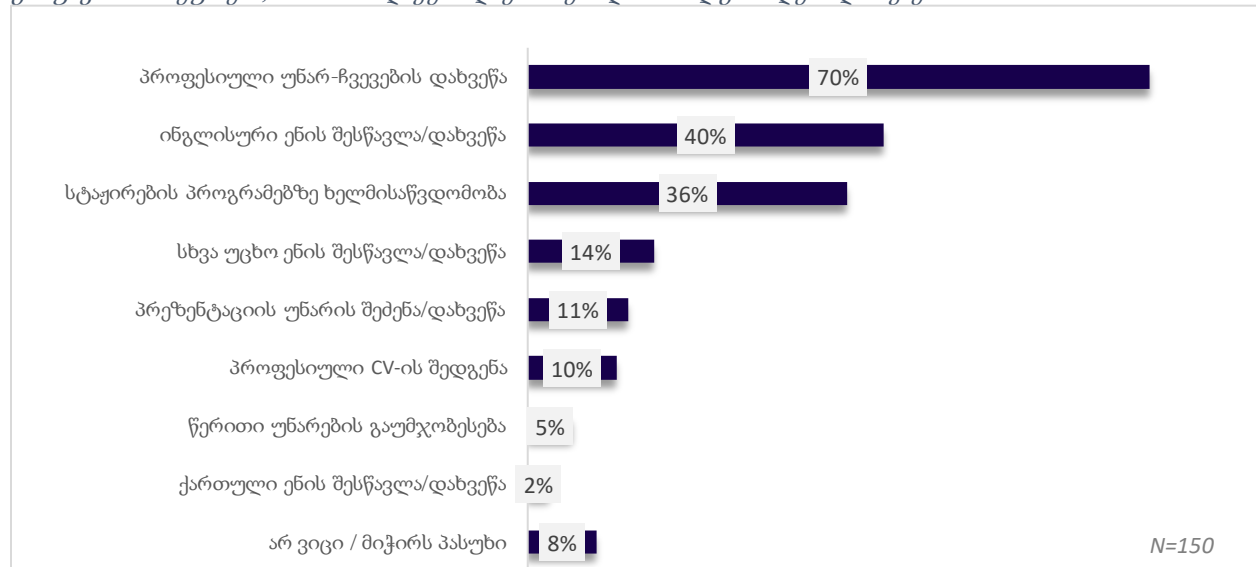
გრაფიკი # 10. უმთავრესი გამოწვევები/პრობლემები, რომელთა მოგვარებაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მუნიციპალიტეტში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის

თუ იმასაც ვნახავთ, რომ პროფესიული გადამზადების კურსებზე ხელმისაწვდომობა (19%), სტაჟირების პროგრამებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა (13%), ასევე კარიერული დაგეგმვის სერვისებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა (10%) მნიშვნელოვანი ახალგაზრდებისთვის, ბუნებრივია, რომ ამას უმუშევრობის პრობლემასთან გამკლავების მექანიზმადაც მოიაზრებენ ახალგაზრდები. ეს დასტურდება რაოდენობრივი კვლევის მონაცემებითაც. მართალია, დასაქმებისთვის ყველაზე მთავარ ხელშემწყობად მუნიციპალიტეტში სამუშაო ადგილების არსებობა სახელდება (63%), მაგრამ ამასთანავე, გამოკითხულთა 56% მიიჩნევს, რომ პროფესიული უნარ-ჩვევების ფლობა უწყობს დასაქმებას

ხელს. სწორედ პროფესიული უნარ-ჩვევების დახვეწაში მხარდაჭერა დაეხმარებოდა ახალგაზრდებს დასაქმებაში ათიდან შვიდი გამოკითხულის აზრით (70%). ამასთან, ინგლისური ენის შესწავლა/დახვეწაში მხარდაჭერა (40%) და სტაჟირების პროგრამებზე ხელმისაწვდომობა (36%) სახელდება მნიშვნელოვნად ათიდან ოთხი გამოკითხულის მიერ.

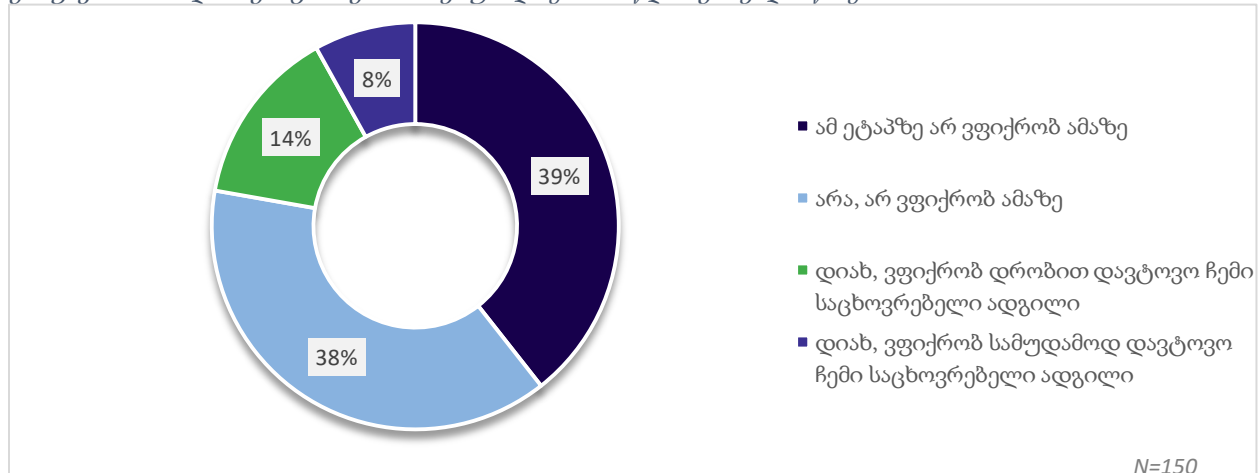
გრაფიკი # 11. შეფასება, რაში მხარდაჭერა დაეხმარებოდათ ახალგაზრდებს დასაქმებაში

მიგრაცია

აღსანიშნავია, რომ დასაქმების და, ასევე, გართობის შესაძლებლობის არარსებობით ხსნიან თვისებრივი კვლევის მონაწილე უფროსი ასაკის ახალგაზრდები შიდა თუ გარე მიგრაციის მაღალ მაჩვენებელს მუნიციპალიტეტში. მათი შეფასებით, განსაკუთრებით სოფლებიდან ახალგაზრდების გადინებას აქვს ადგილი. რაც შეეხება რაოდენობრივ კვლევას, მისი შედეგების თანახმად, გამოკითხულთა უმრავლესობა შიდა მიგრაციაზე არ ფიქრობს. ამასთან, 39% ამ ეტაპზე არ ფიქრობს აღნიშნულზე, 38% კი, არ განიხილავს ამ პერსპექტივას უახლოესი 2-3 წლის გათვალისწინებით. აღსანიშნავია ისიც, რომ გარე მიგრაციის განზარხვასაც არ აფიქსირებს რესპონდენტთა უმრავლესობა. ამასთან, 68% არ ფიქრობს ქვეყნის დატოვებაზე/გარე მიგრაციაზე უახლოესი 2-3 წლის მანძილზე, 15% კი - ამ ეტაპზე არ ფიქრობს აღნიშნულზე.

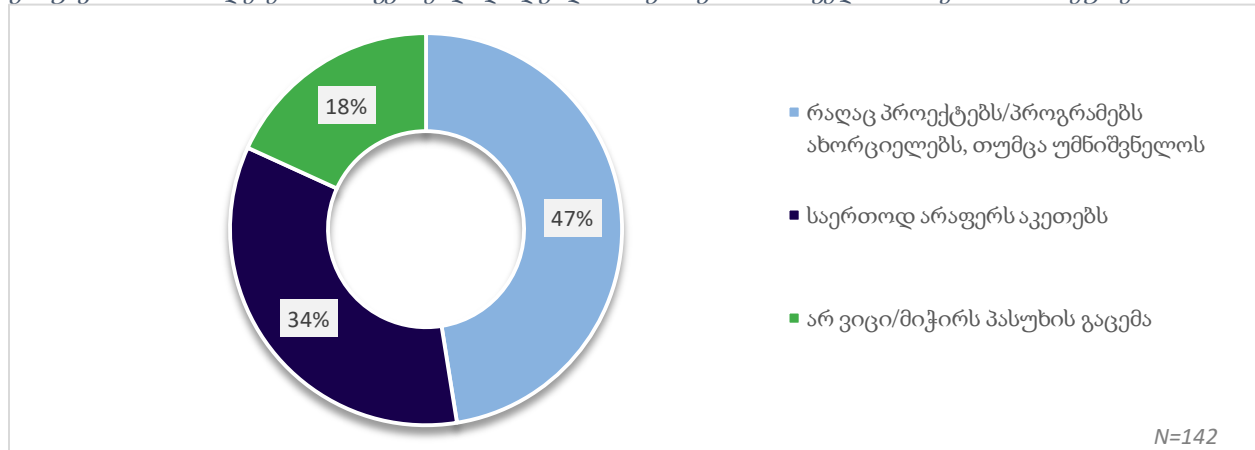
გრაფიკი # 12. შიდა მიგრაციის განზრახვა უახლოესი 2-3 წლის გათვალისწინებით

აღსანიშნავია, რომ შიდა და გარე მიგრაციის მთავარი მიზეზები უკეთესი განათლების ხელმისაწვდომობასა და დასაქმების უკეთესი შესაძლებლობას უკავშირდება.

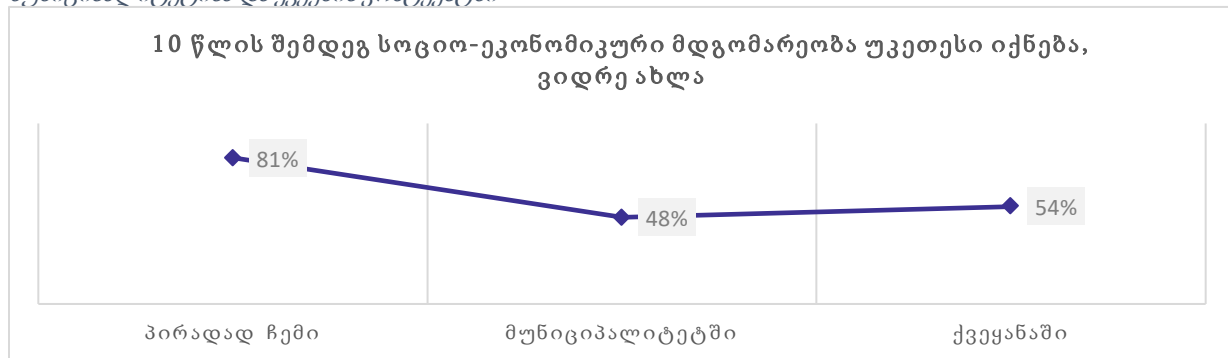
იმასთან დაკავშირებით, თუ ვინ არის პრობლემების მოგვარებაზე მთავარი პასუხისმგებელი, აქ დისკუსიების მოსაზრება ცალსახა იყო და ადგილობრივ თვითმმართველობას მოაიზრებენ. ამ ეტაპზე, მათი შეფასებით, გადაწყვეტილებების მიმღები პირები გამოწვევებზე საპასუხოდ არაფერს აკეთებენ. მეტიც, აღინიშნა, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობის მხრიდან გარკვეული აქტიურობა წინასაარჩევნოდ შეინიშნება მხოლოდ. შესაბამისად, სწორედ ამ დროის ეფექტიანად გამოყენების აუცილებლობაზე გამახვილდა დისკუსიისას ყურადღება უფროსი ასაკის ახალგაზრდებთან. მეტიც, საკუთარ როლს პრობლემების მოგვარების თვალსაზრისით სწორედ იმაში ხედავენ, რომ უზრუნველყონ ადგილობრივი თვითმმართველობის ყურადღების მიქცევა ახალგაზრდობის პრობლემებზე. რაც შეეხება რაოდენობრივი კვლევის შედეგებს, აქ გამოვითხუთა თითქმის ნახევარი მიიჩნევს, რომ ადგილობრივი ხელისუფლება რაღაც პროექტებს/პროგრამებს ახორციელებს, თუმცა უმნიშვნელოს (47%). 34%-ის შეფასებით კი, თვითმმართველობა არაფერს აკეთებს პრობლემების მოსაგვარებლად.

გრაფიკი # 13. პრობლემების მოსაგვარებლად ადგილობრივი თვითმმართველობის საქმიანობის შეფასება

მიუხედავად გამოწვევებისა, ახალგაზრდების განწყობები მომავალთან დაკავშირებით სენაკის მუნიციპალიტეტში მეტ-ნაკლებად პოზიტიურია. ყველაზე ოპტიმისტურია 10 წლის შემდეგ საკუთარი სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასება (81%). რაც შეეხება მუნიციპალიტეტისა და ქვეყნის მდგომარეობის ოპტიმისტურ შეფასებას, ის ნაკლებია, თუმცა, ათიდან დაახლოებით ხუთი გამოკითხული მაინც პოზიტიურ ხედვას აფიქსირებს.

გრაფიკი # 14. შეფასება 10 წლის შემდეგ სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობის პირადად მათი, მუნიციპალიტეტისა და ქვეყნის კონტექსტში

ამასთან ერთად, პოზიტიურია საკუთარი როგორც ფიზიკური (4.1 ქულა მაქსიმალური 5-დან), ასევე ფსიქიკური (4.1 ქულა) მდგომარეობის შეფასება. რაც შეეხება ამ ეტაპზე, ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით, საკუთარი ცხოვრებით კმაყოფილებას, მისი შეფასებაც დადებითია და მაქსიმალური 7-დან 5.8 ქულით ფასდება.

ამგვარად, მართალია, დისკუსიების დროს აღინიშნა, რომ მუნიციპალიტეტში ახალგაზრდების წინაშე არაერთი გამოწვევაა, თუმცა შემდეგი რამდენიმე არსებითი პრობლემა შეიძლება მაინც გამოიყოს. ესენია, გასართობის სივრცეების არარსებობა; შეკერებებისა და არაფორმალური განათლების მისაღებად სივრცეების არარსებობა;

ბიბლიოთეკა გაუმართავი ინფრასტრუქტურითა და განსაახლებელი წიგნადი ფონდით; ინტერნეტზე დაბალი ხელმისაწვდომობა სოფლის ტიპის დასახლებების ნაწილში, რაც, თავის მხრივ, განათლებაზე დაბალ ხელმისაწვდომობას გულისხმობს. აქვე გასათვალისწინებელია რაოდენობრივი კვლევის შედეგებიც, რომლის თანახმადაც, ასევე მნიშვნელოვანია ისეთი გამოწვევების მოგვარება, როგორებიცაა ახალგაზრდული საქმიანობის სერვისებსა (21%) და სპორტულ წრეებზე ხელმისაწვდომობის (22%) უზრუნველყოფა.

1.5. სასურველი აქტივობები

სასურველ აქტივობებთან თუ სერვისებთან დაკავშირებით თვისებრივმა კვლევამ სენაკის მუნიციპალიტეტში შემდეგი გამოკვეთა: სკოლის ასაკის ახალგაზრდებთან გაჟღერდა *წიგნის კლუბისა და კინოკლუბის*, ასევე *დებატების კლუბის* გახნის იდეა. სასურველ აქტივობებს შორის მუნიციპალიტეტში *შეკრებებისა და არაფორმალური განათლებისთვის სივრცეების* არსებობა დასახელდა. საგულისხმოა, რომ ამგვარი სივრცეების არსებობის განსაკუთრებულ მნიშვნელობაზე გაამახვილეს ყურადღება ძირითადად ინფორმანტებმაც. მათთან ასევე გაჟღერდა წიგნის კლუბის მიმართ ახალგაზრდების მაღალი ინტერესი.

ამგვარი სივრცეების ერთგვარ სახეობად შეიძლება მოვიაზროთ ასევე სასურველად ე.წ. *ინტელექტუალური კაფეების* არსებობის დასახელება. აღნიშნულში ახალგაზრდები რეალურად საერთო სამუშაო სივრცეებს მოიაზრებენ, სადაც ადამიანებს სამუშაო ადგილისგან, სკოლისგან თუ სახლისგან განსხვავებულ გარემოში მუშაობის შესაძლებლობა ექნებათ.

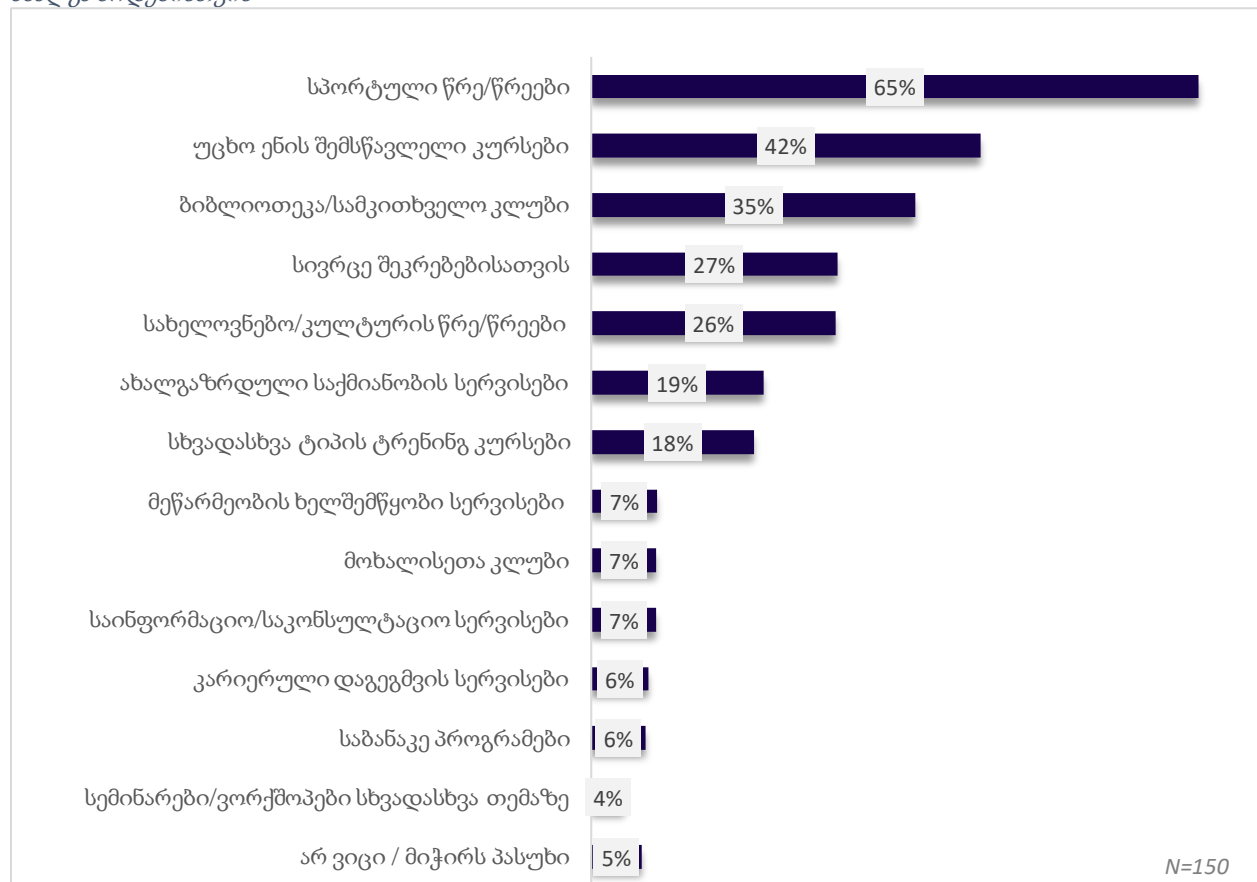
რამდენადაც უფლებებსა და დისკრიმინაციაზე საუბრისას ბულინგი, განსაკუთრებით სკოლაში გამოიკვეთა პრობლემურად, ბუნებრივია, რომ სასურველ აქტივობებს შორისაც ახალგაზრდებმა გააჟღერეს ისეთი საკითხი, რომელიც ამ გამოწვევასთანაა ასოცირებული. კერძოდ, ხაზგასმული იყო, რომ აუცილებელია *ბულინგის წინააღდეგ კამპანიების დაგეგმვა*, სადაც სკოლის ასაკის ახალგაზრდებთან ერთად, უფროსი ასაკის ადამიანებისთვისაც მოხდება ინფორმაციის მიწოდება საფრთხეებზე, რომელიც ახლავს თან ამგვარ ქმედებას. ამ კონტექსტშიც ხაზგასმული იყო არაფორმალური განათლების მნიშვნელობა და ამ მიმართულებით ცნობიერების ამაღლების კამპანიების დაგეგმვის აუცილებლობა.

ამასთან, კვლევის მონაწილეებმა სასურველ აქტივობებს შორის დაასახელეს *ახალგაზრდული ბანაკების* ორგანიზება. მთავარი არგუმენტის თანახმად, ეს ხელს უწყობს აქტიური ახალგაზრდის ჩამოყალიბებას, რომელსაც განვითარებული აქვს კომუნიკაციისა და ჯგუფური

მუშაობის უნარები. სასურველ აქტივობებს შორის ასევე დასახელდა სამეცნიერო ბანაკების ორგანიზება, სადაც უკვე მეცნიერების სხვადასხვა დარგით დაინტერესებული ახალგაზრდების მობილიზება და იდეების გაცვლა იქნება უზრუნველყოფილი.

რაც შეეხება რაოდენობრივ კვლევას, აქ საგულისხმოა, რომ სპორტულ წრეზე/წრეებზე ხელმისაწვდომობის არსებობა გამოიკვეთა არსებითად ახალგაზრდებისთვის იმ სერვისებს შორის, რომლებზე ხელმისაწვდომობაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია (65%). ათიდან ოთხი გამოკითხული მნიშვნელოვნად უცხო ენის შემსწავლელ კურსებს (42%), 35% კი - ბიბლიოთეკაზე/სამკითხველო კლუბზე ხელმისაწვდომობის მნიშვნელობას უსვამს ხაზს.

გრაფიკი # 15. სერვისები, რომლებზეც ხელმისაწვდომობის არსებობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ახალგაზრდებისთვის

ამგვარად, შეკრებებისა და არაფორმალური განათლებისთვის სივრცეების მოწყობა, წიგნის მოყვარულთა კლუბის, კინოკლუბისა და დებატების კლუბის შექმნა, არაფორმალური განათლების კომპონენტის გაძლიერება და ისეთ საკითხზე ფოკუსირება, როგორიცაა ბრძოლა ბულინგის წინააღმდეგ, ასევე ახალგაზრდული ბანაკებისა და სამეცნიერო ბანაკების ორგანიზებაა ის აქტივობები, რომლებიც სასურველად დასახელდა კვლევის მონაწილე

ახალგაზრდების მიერ სენაკის მუნიციპალიტეტში. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია წიგნის/სამკითხველო კლუბის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა.²

² დეტალური თვისებრივი ანგარიში, ასევე სრული გრაფიკული ანგარიში შესაბამისი მიგნებებითა და რეკომენდაციებით წარმოდგენილია შესაბამისი დოკუმენტების სახით